

The background is a stylized illustration. At the top, a blue sky contains a bright yellow sun on the right and a blue airplane on the left leaving a white contrail. Below the sky, a city skyline with various blue and white buildings sits on a green hill. In the foreground, a red and white high-speed train travels from left to right on a track. The landscape consists of rolling green hills.

MAASEUTUALUEET

KUKOISTAVAN ALUEEN VIITEKEHYKSESSÄ

VTT, johtava asiantuntija Timo Aro
@timoaro
18.3.2021
Aluekehittämisen konsulttitoimisto MDI

40

minuutin alustuksen tavoitteena...

Lisätä ymmärrystä alue- ja väestönkehityksen muutoksista

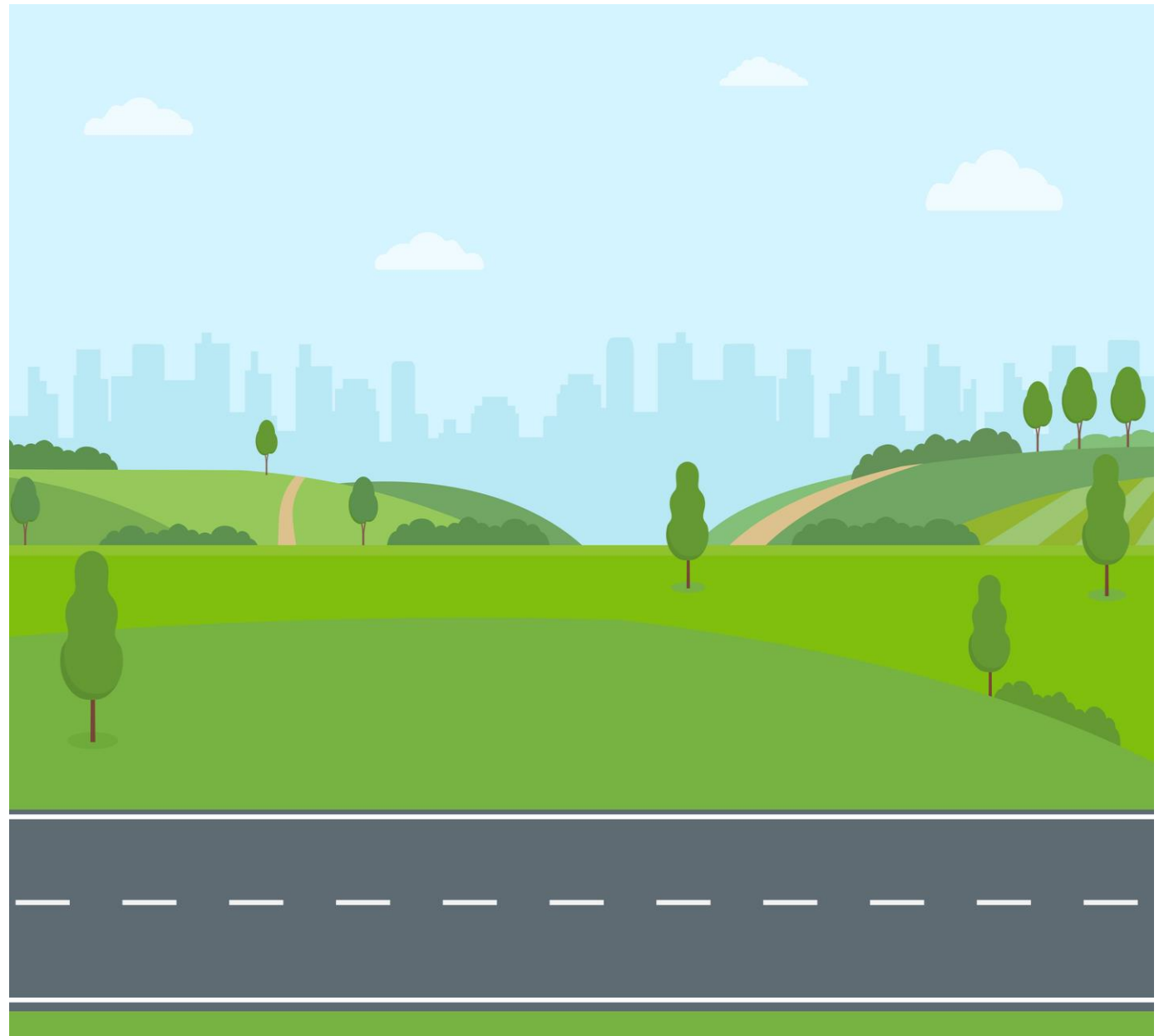
Mistä oikein puhutaan, kun puhutaan alueen kukoistavasta viitekehyksestä?

Keskittyä erityisesti maaseutualueiden veto- ja pitovoimaan liittyviin tekijöihin

Alue- ja väestönkehityksen tilannekuva keväällä 2021

1. Alueiden eriytyminen, erilaistuminen ja ”kuplautuminen” kiihtyy
2. Väestö vanhenee, vähenee ja keskittyy
3. Väestö- ja työpaikkakehityksen keskinäinen yhteys murtuu etätyön mahdollisuuksien ansiosta
4. Nopeiden yhteyksien, korkeakoulujen ja sijainnin ”pyhä kolmiyhteys” vahvistuu
5. Kaupungistumis- ja keskittymiskehitys sekä monipaikkaisuus etenevät samanaikaisesti
6. **Väestö- ja ikärakenteen demografinen nelos-kierre vaikuttaa kaikkiin alueisiin**
7. Koronaefektin vaikutus alueellisiin ja väestöllisiin kehityskulkuihin –ohimenevät ja pysyvät muutokset
8. **Alueiden välinen kilpailu kiihtyy ja kiristyy niukkenevista resursseista:** nuorista ja nuorista aikuisista, osaajista ja työvoimasta, yrityksistä ja investoinneista, näkyvyydestä ja huomioarvosta jne.

Syntyvyyden aleneminen ja lasten määrä väheneminen

Työikäisen väestön määrän väheneminen

lökkäiden määrän nopea kasvu

**Varautuminen koronakriisin kaltaisiin mustiin
joutseniin**

Demografinen neloskierre vaikuttaa kaikilla alueilla sijaintiin ja kokoon katsomatta!

1

Syntyvyyden aleneminen ja lasten määrän väheneminen

2

Työikäisen väestön määrän väheneminen

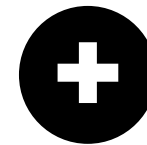
4

Keskittävä, polarisoiva ja valikoiva muuttoliike

3

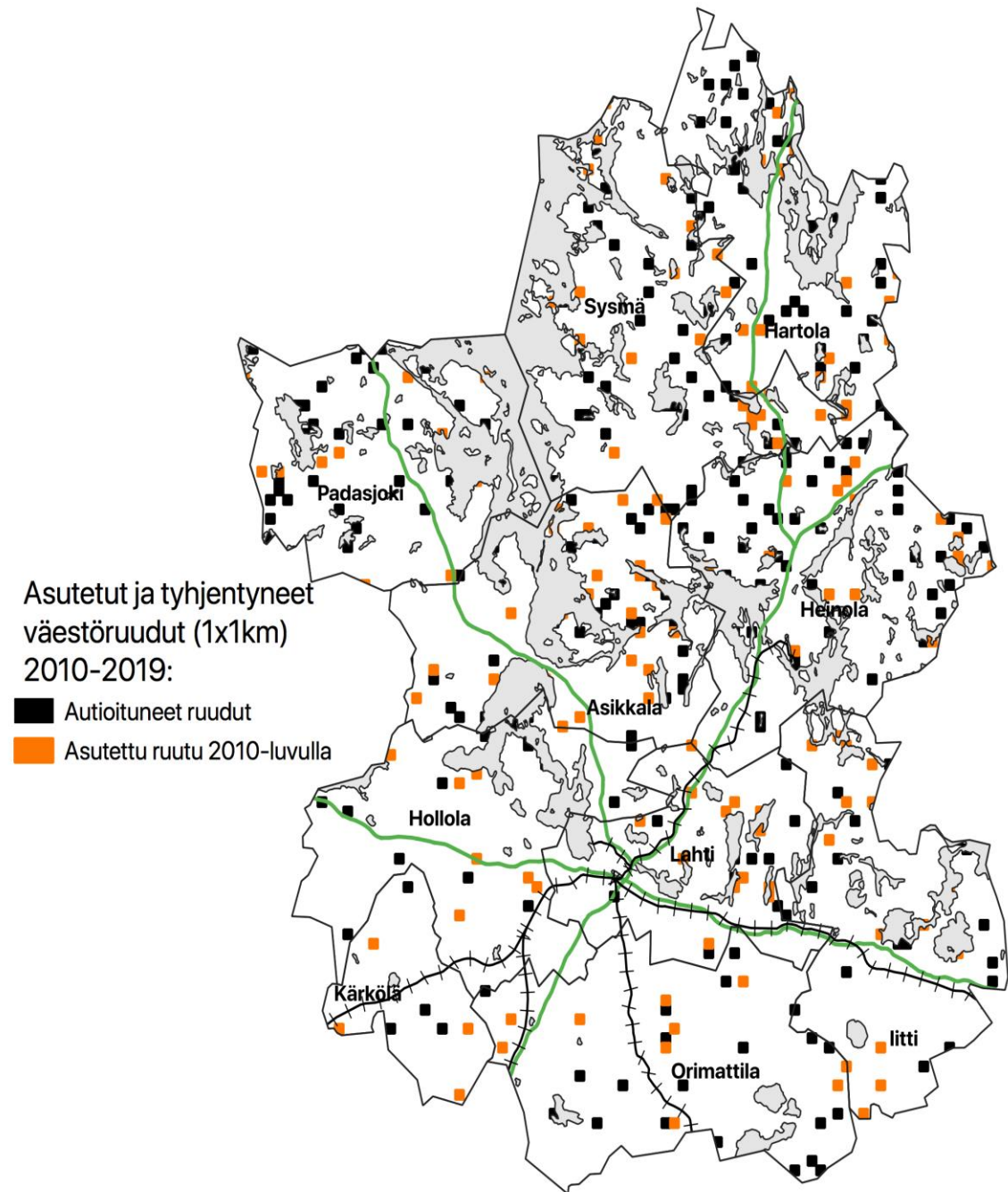
Iäkkäiden, erityisesti yli 75-vuotiaiden suuri kasvu

(Tekemättä jääneet uudistukset) ja mustat joutsenet

Väestö keskittyi 2010-luvun aikana kaikilla alueilla sijaintiin ja kokoon katsomatta!

- **ENSIMMÄISESSÄ KARTTAPARISSA** kuvataan väestönlisäystä 5 km x 5 km ruuduissa koko maassa 2010-luvulla. Koko maan väestö kasvoi noin 176 000 henkilöllä vuosina 2010-2019, mutta kasvu jakautui epätasaisesti alueiden välillä. Joka viides ruutu (sininen) oli kasvava ja supistuneita (punaisia) ruutuja oli seitsemän kymmenestä. Väestö kasvoi sinisillä alueilla yhteensä noin 338 000 henkilöllä ja supistui punaisilla alueilla noin 198 000 henkilöllä 2010-luvulla. Valkoiset ruudut olivat asumattomia. **Etelä-Pohjanmaan väestö väheni noin 4 800 henkilöllä vuosina 2010-2019.**
- **TOISESSA KARTASSA** kuvataan Päijät-Hämeen alueen väestönlisäystä 5 km x 5 km ruuduissa vuosina 2010-2019. Siniset ruudut kuvaavat väestönlisäystä ja punaiset väestön supistumista 2010-luvun aikana.
- **KOLMANNESSA KARTASSA** kuvataan Päijät-Hämeen sisäistä väestökehitystä vakituisen asutuksen tyhjentymisen ja uudelleenasutuksen näkökulmasta 1 km x 1 km ruuduissa. Mustat pisteet kuvaavat vakituises-ta asutuksesta tyhjentyneitä ja oranssit pisteet uudelleenasutettuja ruutuja 2010-luvulla.

3 trendiä samanaikaisesti taustalla...

(Suur)kaupungistuminen: (uudet asuinalueet, tiivistyminen, kerrostalovaltaisuus, pienet asunnot, yksinasuminen, sinkku- ja dinkkotaloudet jne.)

Sub-urbanisaatio eli esikaupungistuminen: (pientalovaltaisuus, kehysalueet ja kaupunkien läheinen maaseutu, väljyys, lapsiperheet, sujuva liikkuminen ja yhteydet, hajonta)

Vastakaupungistuminen: (vastavirrat, maaseutumaiset kunnat, vapaaajan asumisen alueet, ”elämäntapamuuttajat”, tila ja väljyys jne.)

Tämän ”voimaketjun” hallinta korostuu kaikilla alueilla!

01

Elinvoima

- Millainen on alueen elinvoimaisuus kasvun ja **KASVUN** osatekijöiden perusteella?
- Miten alue menestyy keskeisillä tunnusluvuilla alueiden välisessä kilpailussa?

02

Vetovoima

- Kuinka houkutteleva, kiinnostava, dynaaminen ja vetovoimainen alue on **ULKOPUOLISTEN** näkökulmasta?
- Millainen on muuttohalukkuus alueelle?
- Millainen on tulomuuttajien profiili?

03

Pitovoima

- Millainen alue on alueen **OMIEN ASUKKAIDEN JA TOIMIJOIDEN** näkökulmista?
- Kuinka tyytyväisiä alueen toimijat ovat palveluihin ja omaan asuin- ja elinympäristöön?
- Miten asukkaat viihtyvät alueella?

04

Lumovoima

- Onko alueella jotain täysin poikkeuksellista ja muista erottuvaa, jotka keräävät virtoja alueelle ja saavat ihmiset tulemaan kerta toisensa jälkeen alueelle?

05

Kipinä- tai kitkatekijät

- Millainen on alueen henkinen ilmapiiri ja mentaliteetti?
- Luottavatko ja arvostavatko alueen toimijat toisiaan?
- Millainen on alueen tekemisen kulttuuri, saadaanko asioita aikaiseksi?

02

VETOVOIMA

= KUINKA HOUKUTTELEVA, KIIN-
NOSTAVA JA VETOVOIMAINEN ALUE
ON ULKOPUOLISTEN NÄKÖKULMASTA

Vetovoimaa voidaan tarkastella vähintään neljästä eri tulokulmasta

02

VETOVOIMA

1. MUUTTOVETOVOIMA: Kuntaan (tai asuinalueeseen) liittyvä muuttohalukkuus, kiinnostavuus ja houkuttelevuus jne., joka vetää puoleensa uusia muuttajia tai potentiaalisia muuttajia

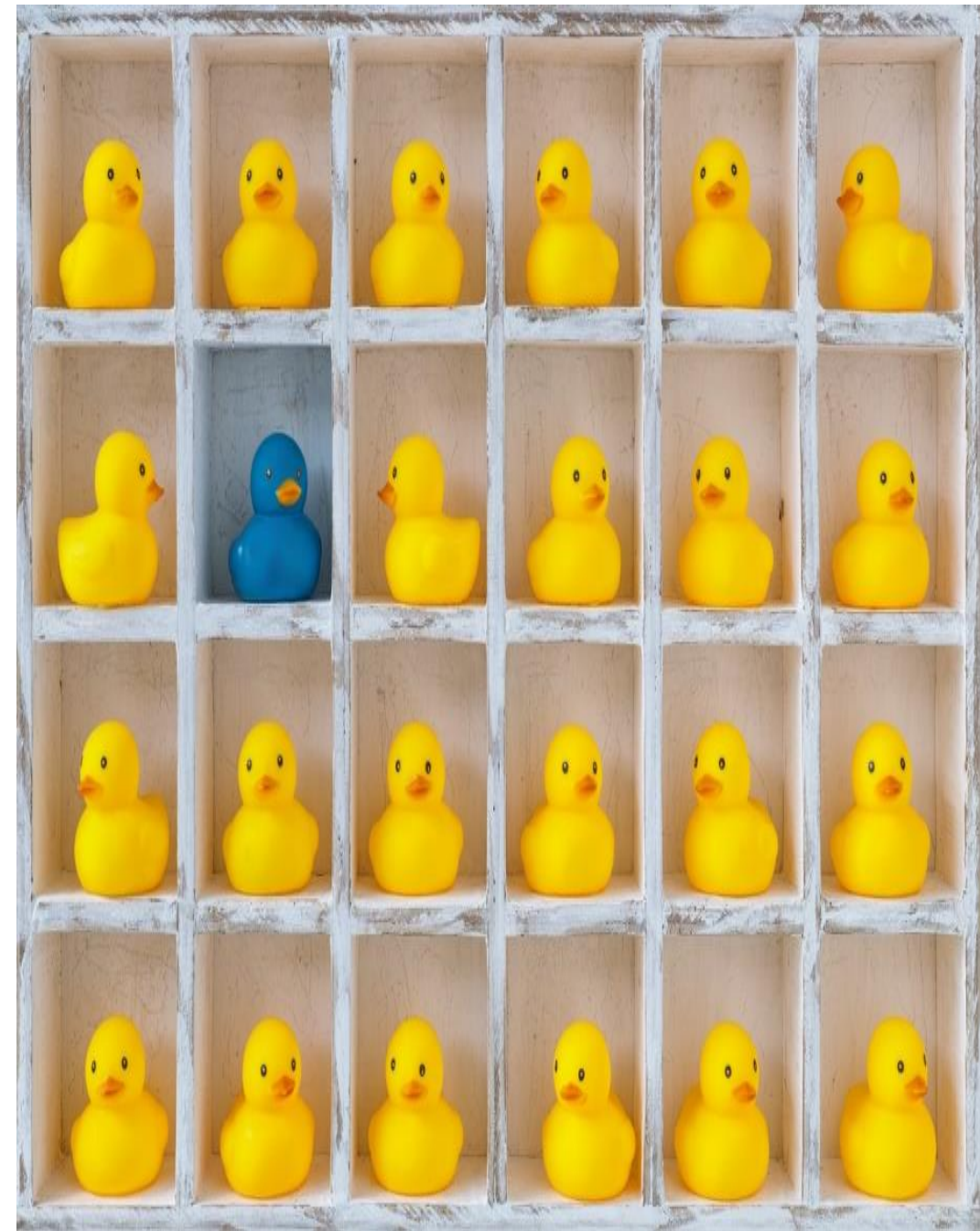
2. SIJAINIVETOVOIMA: Kunnan fyysinen ja logistinen sijainti solmupisteenä tai suhteessa solmupisteisiin, sujuvat ja nopeat liikenneyhteydet, aikaetäisyys suurimpiin kasvukeskuksiin jne., joka vetää puoleensa liikenne-, tavara-, investointi- ja pääomavirtoja

3. PAIKKAVETOVOIMA: Kunnan tapahtumiin, elämyksiin, kulttuuriin, taiteeseen ja arkkitehtuuriin, vetovoimapalveluihin, ilmapiiriin, elävyyteen, luontoon ja ympäristöön liittyvät vetovoimatekijät jne., joka vetää puoleensa matkailija-, tapahtuma-, vierailija- ja kävijävirtoja

4. TUNNE- TAI MAINEVETOVOIMA: Kunnan kyky houkutella takaisin sieltä lähteneitä tai niitä, joilla on eri syistä vahva tunneside alueeseen tai alueen kehittämistä kohtaan. Iso merkitys kuntaan liitetyillä mieli- ja mainekuvilla, jotka voivat olla myönteisiä, neutraaleja tai kielteisiä

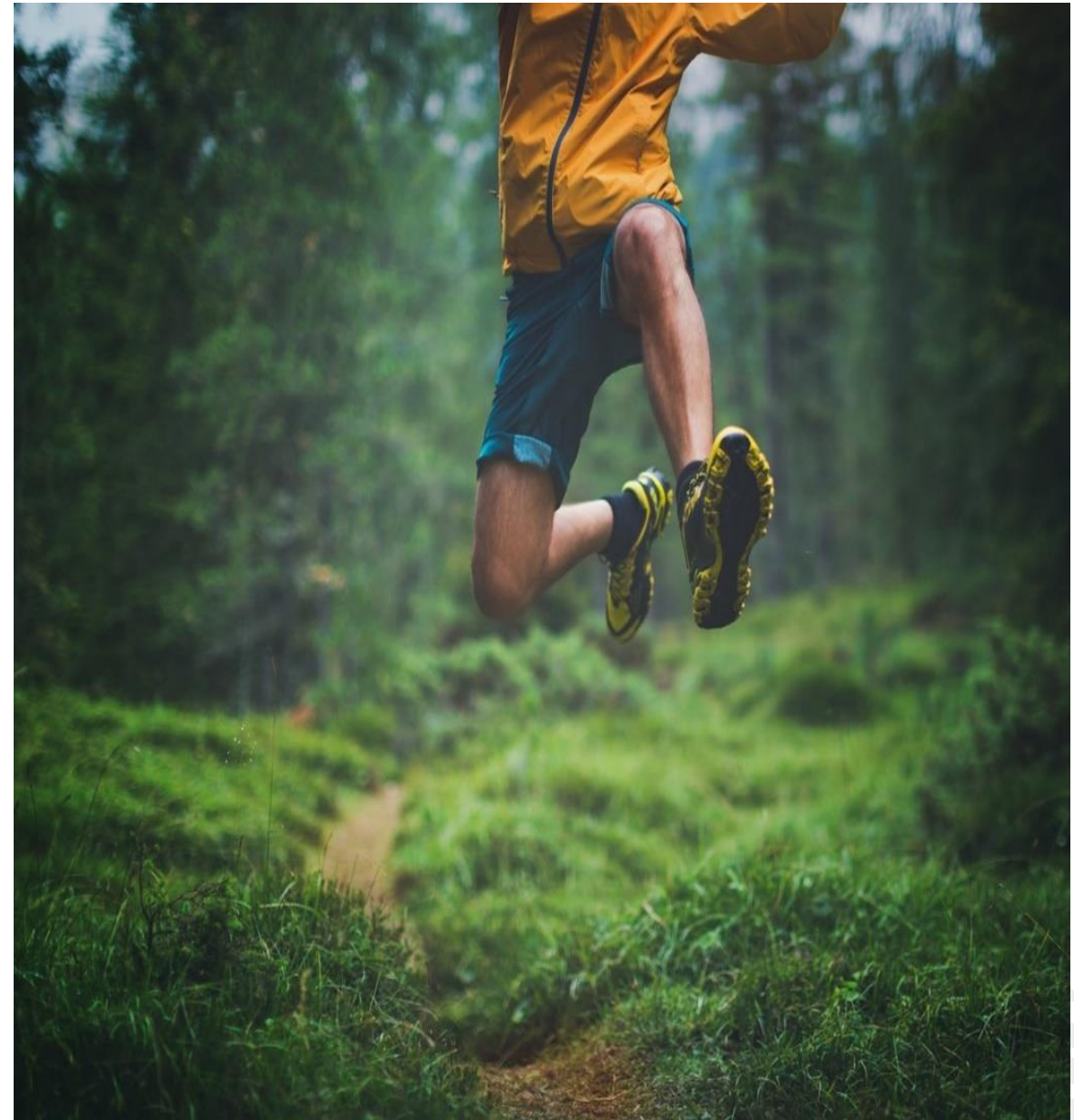
Alueen vetovoimatekijät voivat liittyä...

1. **Subjektiviisiin tunteisiin:** syntymä-, koti- tai opiskelupaikka, puoliso, läheiset, ystävät, tuttavat ja paikkaan liittyvät siteet tai juuret
2. **Työpaikkaan:** työ ja/tai potentiaaliset työmahdollisuudet, etenemismahdollisuudet
3. **Asumiseen ja asuinympäristöön:** asuin- ja elinympäristön viihtyvyys, asumisen vaihtoehtojen monimuotoisuus, rauhallisuus jne
4. **Palveluihin:** toimivat (lähi)palvelut ja vetovoimapalvelut (vapaa-aika, liikunta, kulttuuri, harrastukset jne.)
5. **Sijaintiin:** sujuvat ja nopeat liikenneyhteydet, saavutettavuus
6. **Opiskeluun:** hyvä koulutustarjonta, opiskelumahdollisuudet, (homeettomat) lähikoulut, korkeakoulut
7. **Maineeseen:** paikkaan liitetty mieli- ja mainekuvat, imago, myönteinen julkisuus, kiinnostavuus, tunne kehittyvästä alueesta, vetovoimaa, buustaavat teot, kansainvälisyys, elävä kaupunkikulttuuri jne.
8. **Korona-efekti:** tila, väljyys, koettu turvallisuus, terveys jne.

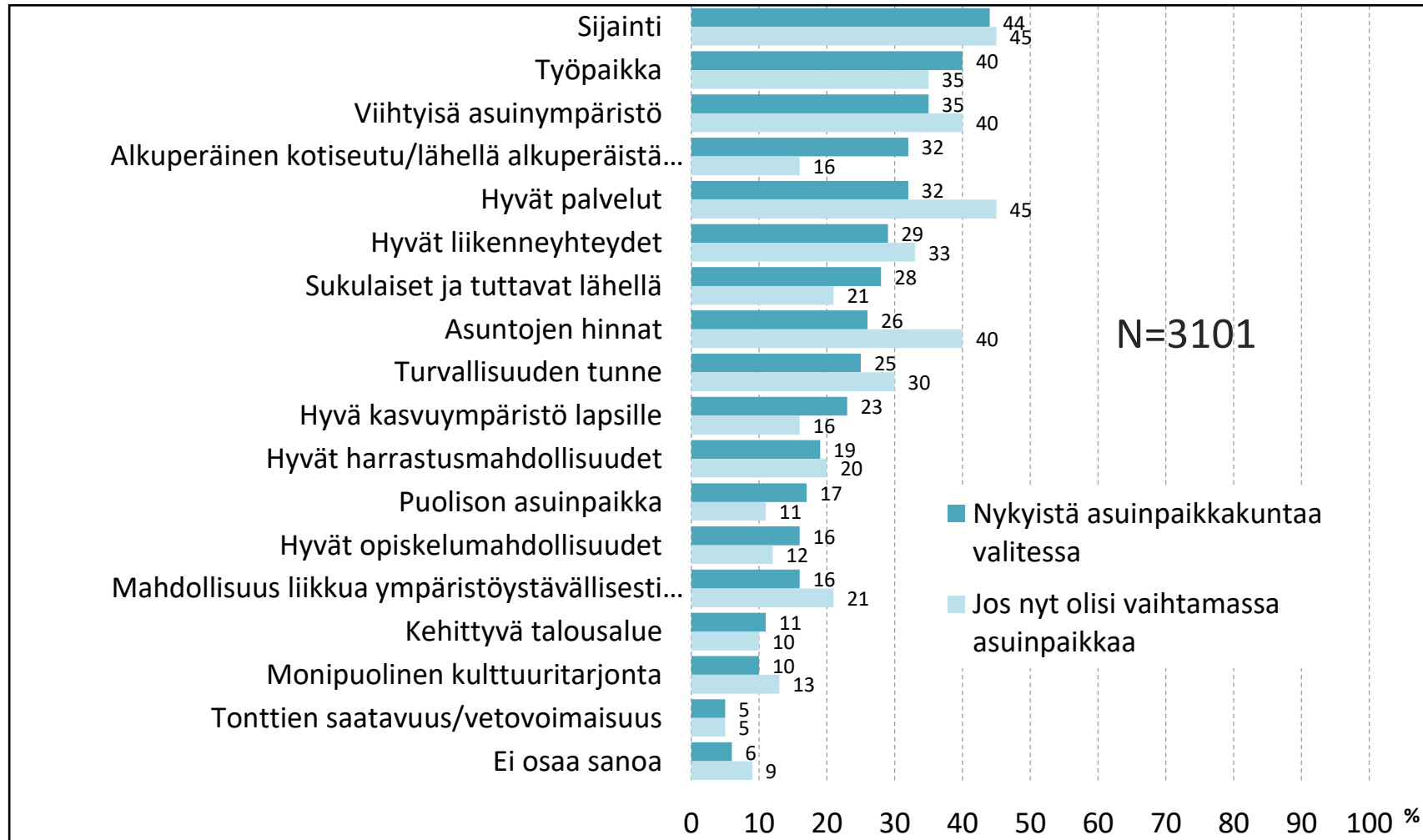

Vetovoimaa kannattaa lähestyä useasta näkökulmasta

- **Uudet asukkaat** (tulomuuttajien profilointi, jonka avulla tiedetään mistä alueelle tullaan ja keitä alueelle tulee)
- **Paluumuuttajat** (on tiedettävä muuttohalukkuuteen liittyvät veto- ja työntötekijät eli millä edellytyksellä ollaan valmiita palamaan)
- **Vapaa-ajan asukkaat** (suurin hyödyntämätön potentiaali, valmiiksi positiivinen side ja yhteys alueeseen)
- **Maahanmuuttajat** (aktiiviseen työ- ja koulutusperäiseen maahanmuuttoon panostaminen)
- **Kulttuuri- ja matkailukohteet, tapahtumat ja elämykset** (kävijöiden omat havainnot ja kokemukset paikasta äärimmäisen tärkeitä)
- **Matkailijat, vierailijat ja kävijät** (mielenkiinnon herättäminen, tunnettuuden lisääminen)
- **Vaikutusalueella asuvat potentiaaliset tulijat, kävijät ja vierailijat** (vaihtoehtojen korrekti tarjoaminen potentiaalisille tulijoille)

Millä perusteella ihmiset valitsevat asuinpaikkansa?

Jos nyt olisi vaihtamassa asuinpaikkaa...

TOP 5 TEKIJÄÄ NAISET

1. Hyvät palvelut 49 %
2. Viihtyisä asuinympäristö 45 %
3. Sijainti 45 %
4. Asuntojen hinnat 40 %
5. Hyvät liikenneyhteydet 37 %

TOP 5 TEKIJÄÄ MIEHET

1. Sijainti 44 %
2. Hyvät palvelut 42 %
3. Asuntojen hinnat 40 %
4. Työpaikka 36 %
5. Viihtyisä asuinympäristö 34 %

Maaseutualueiden vetovoimaan liittyviä avaintekijöitä?

- Asunto- ja tonttitarjonta
- Tila ja väljyys
- Rauhallisuus
- Koettu elämänlaatu
- Terveellisyys
- Turvallisuus
- Yhteisöllisyys
- (Lähi)luonto
- Identiteetti
- Juuret
- Elämäntapa
- Arvot ja asenteet
- Mitä muita tekijöitä nostaisitte esiin?

Alueen vetovoimaisuuden avainkysymykset

1

Mitkä tekijät tekevät alueesta kiinnostavan, houkuttelevan ja vetovoimaisen **ulkopuolisten näkökulmasta**? Mitkä ovat alueen kannalta tärkeimmät kovat ja pehmeät vetovoimatekijät?

2

Paikan laadun tsekkauskysymykset: mitä siellä on, keitä siellä on, mitä siellä tapahtuu ja miten sinne pääsee?

3

Mistä alueelle tullaan ja miksi?

4

Millainen on tyypillisen tulijan profiili?

03

PITOVOIMA

= KUNNAN ASUKKAIDEN JA MUIDEN
TOIMIJOIDEN TYYTYVÄISYYS OMAAN
ASUIN- JA ELINYMPÄRISTÖÖNSÄ SEKÄ
PALVELUIHIN

Pitovoima on asukkaiden, yhteisöjen ja yritysten näkemys kunnasta!

03

PITOVOIMA

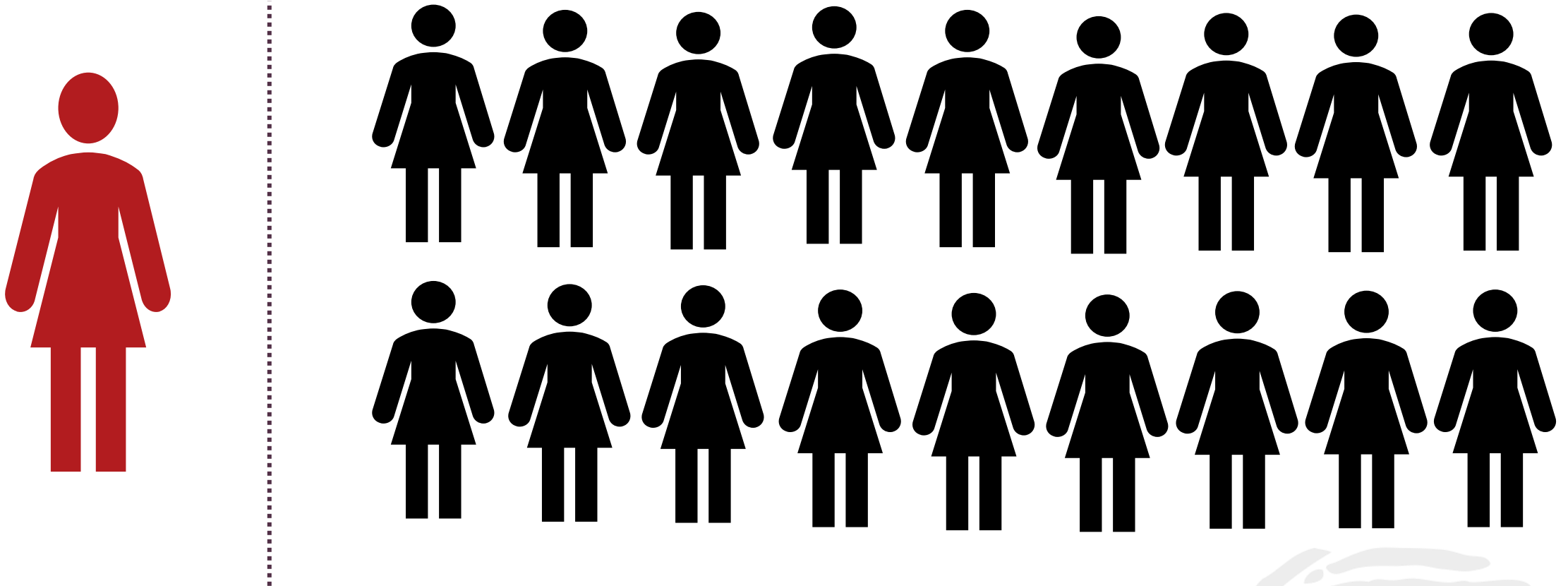
- 1. TYYTYVÄISYYS:** Kunnan asukkaiden tyytyväisyys tärkeäksi koettujen lähipalvelujen ja vetovoimapalveluiden saatavuuteen ja laatuun sekä tyytyväisyys omaan asuin- ja elinympäristöön. Terveysteen ja turvallisuuteen liittyvät asiat korostuvat.
- 2. VIIHTYVYYS:** Kunnan ilmapiiri koetaan viihtyisäksi ja mukavaksi sekä alueeseen liitetty mieli- ja mainekuvat ovat myönteisiä. Aukkaat ja alueen toimijat viihtyvät alueella. Myönteisyys välittyy ulospäin sanoissa ja teoissa.
- 3. YHTEISÖLLISYYS:** Kunnalla on oma identiteetti ja myönteinen ilmapiiri, johon asukkaiden on helppo samaistua ja kokea yhteenkuuluvuuden tunnetta. Yhteisöllisyys vahvistaa yhdessä tekemistä ja me-henkeä. Luottamus pääoma on korkea: alueen toimijat luottavat ja arvostavat toisiaan.
- 4. ELÄMÄNLAATU:** Kunnan asukkaat ja muut toimijat kokevat oman arjen sujuvaksi ja toimivaksi. Koettu hyvinvointi, turvallisuudentunne ja elämänlaatu korostuvat asukkaiden hyväksi koetussa elämässä ja arjessa.

Pitovoimaan kannattaa panostaa kaikessa...

- **Alueella asuvien ja ”paikallaanpysyvien” kuuleminen** (tyytyväisyys, viihtyvyys, elämänlaatu, hyvinvointi, turvallisuus = hyvä ja sujuva arki)
- **(Lähi)koulutuksesta kiinni pitäminen tavalla tai toisella**
- **Kulttuuri- ja tapahtuma-ankkureista huolehtiminen**
- **Alueeseen samaistumisen esillä pitäminen** (historia, kulttuuri, perinteet, kieli, mielikuva- ja mainetekijät, fiilis ja ilmapiiri jne.)
- **Hyvä elämä keskiöön** (koettuun elämänlaatuun, turvallisuuteen, terveellisyyteen ja sujuvaan arkeen liittyvät pehmeät tekijät)
- **Ilmapiiri ja henkinen ilmasto**
- **Luonto, luonto ja luonto**

Miksi pitovoimaan kannattaa kiinnittää huomiota?

Yhtä kuntien rajat ylittävää muuttajaa kohden on 18 paikallaanpysyjää!

Mitkä ovat maaseutualueiden pitovoimaan liittyviä avaintekijöitä

- Lähipalvelujen saatavuus
- Julkisen liikenteen toimivuus
- Liikenne ja sujuva liikkuvuus
- Koulutus- ja opiskelumahdollisuudet eri koulutusasteilla
- Toimivat laajakaistayhteydet
- Turvallisuus
- Yhteisöllisyys
- (Lähi)luonto
- Identiteetti
- Juuret
- Elämäntapa
- Arvot ja asenteet
- Mitä muita tekijöitä nostaisitte esiin?

Alueen pitovoimaisuuden avainkysymykset

1

Mitkä tekijät/asiat saavat ihmiset jäämään ja viihtymään alueella?

2

Kuinka tyytyväisiä asukkaat ovat omaan asuin- ja elinympäristöönsä sekä saataviin lähi- ja vetovoimapalveluihin (kulttuuri-, liikunta- ja vapaa-ajanpalvelut)

3

Millainen on alueen yleinen ilmapiiri eri asukasryhmien näkökulmasta?

4

Millainen on tyypillinen lähtijän profiili suhteessa paikallaanpysyneisiin? Kyselyt ja haastattelut tärkeitä!

**Veto- ja pitovoimaan liittyviä
tekijöitä kuvina...**

**Viihtyisiä asuin- ja
elinympäristöjä**

Tilaa ja väljyyttä

Turvallisuuden tunnetta

Yhteisöllisyyttä ja yhdessä tekemistä

Kohtaamispaikkoja

Hyviä yhteyksiä sekä sujuvaa ja helppoa liikkumista ja

**Luontoa, jossa elämä työn ulkopuolella
saa yhä suuremman painoarvon**

**Vapaa-ajan mahdollisuuksia ja
hyvää arkea**

**Lasten ja nuorten
omia tiloja ja paikkoja**

**Tapahtumia, jotka luovat
mielikuvia ja merkityksiä**

Puolangan
pessimismikarnevaali
pe 13.7.

PUOLANGAN TORILLA

Torilla myös
Pessimistien grilli
joka päivä!

**Tapahtumia ja elämyksiä, jotka
luovat vierailija-jakävijävirtoja**

**Elämyksiä, jotka jättävät
positiivisia jälkiä ja mielikuvia**

**Erikoisia paikkoja sekä
liittyviä tarinoita**

Luonto- ja ulkoilualueita sekä puistoja

**Kulttuuria, taidetta ja arkkitehtuuria
kaikissa muodoissa**

Liikunta- ja vapaa-aikaa, jotka luovat suuria tunteita

Kolme avainkysymystä elin- veto- ja pitovoiman vahvistamisessa

1. Mitkä ovat asioita ja tekijöitä, joihin alue voi itse vaikuttaa omilla suunnitelmillaan, päätöksillään ja teoillaan?
2. Mitkä ovat asioita ja tekijöitä, joissa alueen kannattaa tehdä tapaus- ja tarvelähtöistä yhteistyötä muiden kanssa?
3. Mitkä ovat asioita ja tekijöitä, joissa alueon riippuvainen muiden tekemistä päätöksistä ja niiden aiheuttamista seurauksista?

***”Kuntien ja koirien
maailmassa asenne
ratkaisee, ei koko”***

- Matti Apunen -

Kiitos!

TIMO ARO, VTT
Johtava asiantuntija
045 657 7890
timo.aro@mdi.fi
@timoaro